

M. A. Rushton, B. E. D. Cooke, R. Duckworth: *Oral histopathology; a manual for students and practitioners of dentistry*. 2e druk, 211 pag. E. & S. Livingstone, Edinburgh and London 1970. Prijs £ 2,25.

Dit boekje beperkt zich vooral tot het histo-pathologische aspect van de afwijkingen die in de mondholte en de onmiddellijke omgeving daarvan, voorkomen.

De tekst bevat beknopte en heldere informatie. De foto's zijn talrijk en over het algemeen van goede kwaliteit.

Het boek voorziet in een reeds lang bestaande behoefte, vooral omdat de student tijdens de opleiding met de histopathologie vertrouwd raakt en de bestaande handboeken over het algemeen te omvangrijk en te duur zijn.

Wij hebben het gevoel dat de schrijvers volledig in hun opzet zijn geslaagd en kunnen dit boekje vooral de studenten ter bestudering aanbevelen.

W. J. Visser

W. Doerr, G. Quadbeck: *Allgemeine Pathologie*. Heidelberg Taschenbücher 68. 239 pag. met grafieken. Springer Verlag, Berlin, Heidelberg, New York 1970. Prijs (ingen.) DM 5,50.

Blijkens het voorwoord hebben de auteurs niet de bedoeling gehad om een beknopt leerboek te schrijven, maar om hun studenten met deze „paperback” een gids in handen te geven die hen het volgen van onderwijs in de algemene pathologie moet vergemakkelijken. Het boekje draagt duidelijk de kenmerken van deze opzet. Meer dan de keuze van de behandelde onderwerpen geldt de grote verschillen in diepgang waarmede zij besproken worden.

Zo worden sommige belangrijke onderwerpen, zoals o.a. de circulatiestoornissen, in telegramstijl en in nauwelijks meer dan tabellarische vorm afgedaan, waarbij dan nog van de lezer diepgaande kennis op biochemisch en elektronmicroscopisch gebied wordt verondersteld. Andere hoofdstukken daarentegen kenmerken zich door een onevenredig-detaillistische bespreking van te talrijke concrete voorbeelden van een bepaald algemeen ziektekundig patroon. Zo worden slechts 10 van het in totaal 64 bladzijden tellende hoofdstuk over de ontstekingsleer gewijd aan de werkelijk basale aspecten van deze zo fundamentele reactievorm, terwijl de overige 54 bladzijden zijn gevuld met een, feitelijk in een behandeling van de speciële pathologische anatomie thuishorende, beschrijving van enkele tientallen voorbeelden van microbiële ontstekingen, waaronder zulke voor ons relatief zeldzame als pest, tularemie, brucellose en miltvuur. Het lijkt verder een ongelukkige keuze om in dit hoofdstuk tevens de mycosis fungoides, de ziekte van Hodgkin en het granuloma teleangiectaticum als voorbeelden van ontstekingen aan de orde te stellen.

Ook de andere hoofdstukken (over stofwisselings- en groeistoornissen, gezwellen en algemene etiologie) kenmerken zich door onevenwichtigheid. Zo is telkens relatief veel plaats ingeruimd voor historische beschouwingen, ook als zij voor onze huidige inzichten nauwelijks meer relevant zijn, terwijl anderzijds belangrijke moderne bijdragen van de zijde van de immunologie, de patho-fysiologie en de virologie onvoldoende tot hun recht komen.

De gesignaleerde bezwaren zullen mogelijk niet zo zwaar gelden voor dezulken, die in persoon het onderwijs van de auteurs volgen. Zij doen dit echter ongetwijfeld wel voor anderen, studenten en afgestudeerden. Voor deze vertegenwoordigt dit boek dan ook niet een heldere inleiding tot het zo belangrijke en moeilijke terrein van de algemene pathologie.

J. Snijder

W. Doerr: *Spezielle pathologische Anatomie I*. Heidelberg Taschenbücher 69. 403 pag. Springer-Verlag, Berlin, Heidelberg, New York 1970. Prijs (ingen.) DM 6,80.

De auteur heeft in dit „Taschenbuch” van een omvang van bijna 400 bladzijden de collegestof beschikbaar gesteld, die hij in een enkel semester pleegt te behandelen met betrekking tot de pathologische anatomie van hart en vaten, bloedbereidende organen en milt, adembwegen en urine-wegen. Het gebodene is over het geheel genomen van goed gehalte. Het spreekt eigenlijk wel vanzelf dat sommige onderwerpen, waarvan de pathologie van het hart een voorbeeld is, toch wat beter uit de verf komen dan andere, zoals bijvoorbeeld het hoofdstuk over de nieren, waarin de betekenis van de bestudering van nierbiopten, met behulp van dunne lichtmicroscopische coupes, immunofluorescentie-technieken en elektronenmicroscopie in combinatie, onbesproken blijft.

Treffend is, dat in hoge mate naar volledigheid is gestreefd: zo worden bijvoorbeeld bij de larynx-aandoeningen niet alleen laryngitis, poliepen en carcinomen besproken, maar passeren ook myxoom, lipoom, leiomyoom, granulaire-cellen, myoblastoom, hemangioom, lymfangioom, chondroom en osteoom de revue, terwijl de actinomycose, blastomycose, histoplasmose, moniliasis, coccidioïdomycose, trichinose en ascarirose van de larynx niet onbesproken blijven. Eén resultaat van deze volledigheid is in elk geval, dat het boek zowel voor de in de praktijk werkzame clinicus als voor de patholoog-anatoom kan fungeren als een geheugensteun. Men kan echter met de auteur instemmen, dat men niet van studenten kan vergen, dat zij de stof in deze omvang zouden kennen, laat staan beheersen; de schrijver geeft de studenten dan ook de raad zelf maar uittreksels uit het „Taschenbuch” te vervaardigen.

In dit verband dwingt zich de vraag op, of de taak van de docent wel primair moet bestaan in het volledig zijn en niet juist in het tegendeel, waarbij de leermeester de stof vooral toegankelijk maakt, door het stipuleren van hoofdzaken en het leggen van verbanden tussen de verschillende onderdelen. In het laatste geval zouden de studenten logischerwijze pas in tweede instantie een boek ter hand moeten nemen, en dan inderdaad een meer uitvoerig en diepgaand; dit zou dan bovendien een voldoende aantal werkelijk illustratieve afbeeldingen moeten bevatten, hetgeen van een billijk geprijsde „paperback” uiteraard niet kan worden verwacht.

Voor studenten in de tandheelkunde biedt het hier besproken werkje zeker te veel, ook als men van mening zou zijn, dat men hen moet belasten met het vergaren van enige kennis op het terrein van de pathologische anatomie van die organen, welke hier worden behandeld. Voor afge-

studeerde tandartsen, die behoefte hebben om hun kennis op dit terrein op te frissen of uit te breiden, verdient het gebruik van de voor medici gangbare, goed geïllustreerde leerboeken de voorkeur.

J. Snijder

Dr. F. C. M. Driessens: *Kwaliteitsproblematiek in de tandheelkunde. Inaugurale rede Katholieke Universiteit te Nijmegen*. 30 pag. Dekker & Van de Vegt, Nijmegen 1970.

„Kwaliteitsproblematiek in de tandheelkunde” was de titel van de inaugurale rede, die Dr. F. C. M. Driessens uitsprak bij de aanvaarding van het ambt van gewoon hoogleraar in de Wetenschap en technologie van tandheelkundige materialen aan de Katholieke Universiteit te Nijmegen op 14 december 1970.

Dr. Driessens toonde – aan de hand van tandheelkundige werkstukken (een kunstgebit en een vulling) – het verschil aan tussen de begrippen *wetenschap* en de *technologie* van materialen. De wetenschap tracht de materialen te *kennen*, terwijl de technologie ze tracht te *beheersen*.

Alle schakels in het „productieproces”, zoals fabrikant, dental depot, tandartsassistente-tandarts en/of tandtechnicus, dragen medeverantwoordelijkheid voor de duurzame kwaliteit van het uiteindelijke resultaat. De keuring van materialen, zoals die wordt voorgesteld door de I.S.O. (de Internationale Organisatie voor Standardisering) is nog niet voldoende wetenschappelijk gefundeerd om de tandarts te behoeden voor misgrepen bij zijn keuze en de verwerking van een materiaal. De materiaalkundige mist nog veelal een voldoende interdisciplinair inzicht in de correlatie tussen de materiaaleigenschappen en de klinische zowel als de biologische eisen waaraan de materialen moeten voldoen.

Het verdient volgens Prof. Driessens aanbeveling om bij het onderwijs meer aandacht te besteden aan de vele facetten, die achter het woord „materiaalkunde” verscholen gaan. De mogelijkheden die hij hiertoe reeds van de uni-

versiteit heeft gekregen, stemmen hem dankbaar en tevens hoopvol voor de toekomst.

C. L. Davidson

Buch- und Zeitschriftenverlag „Die Quintessenz”: *Quintessenz Journal. Die Zeitschrift für die Zahnarthelferin*. Verschijnt maandelijks. Abonnementprijs voor Nederland DM 34,80 (incl. verzamelband).

De uitgever van het bekende tijdschrift „Die Quintessenz” is met de uitgave van een nieuw, maandelijks periodiek begonnen: in januari van dit jaar verscheen het eerste nummer van „Quintessenz Journal”, een tijdschrift voor de tandartsassistente.

In uitvoering (met twee perforaties; gemakkelijk te verwijderen bladzijden, dank zij gelijmde rug), uiterlijk en opzet lijken beide tijdschriften dan ook opvallend veel op elkaar, de inhoud verschilt uiteraard.

In dit vaktijdschrift voor „die Zahnarthelferin” zal steeds de nodige ontspanningslektuur worden opgenomen, waarvoor een speciale redactrice is aangetrokken. De redactie wordt voorts gevormd door drie tandartsen (onder wie Walter Drum) en drie tandartsassistentes.

Voor de hand liggende onderwerpen als „ergonomische aspecten van de praktijkvoering”, „het werken in teamverband”, „hygiëne in de tandheelkundige praktijk”, „materialen en instrumenten”, „praktijkorganisatie”, „de omgang met patiënten” e.d., worden reeds in deze eerste aflevering aan de orde gesteld en zullen naar alle waarschijnlijkheid het hoofdthema blijven vormen. Ook een rubriek voor „Praktische Tips” ontbreekt niet.

Een originele gedachte is de Fach-Quiz (waarmee maandelijks geldprijzen zijn te winnen): een tiental multiple choice-vragen waaraan de lezeressen hun parate kennis kunnen toetsen.

De niet-tandheelkundige bijdragen betreffen sport, mode, (culinaire) recepten, make-up, film-, grammofoonplaten en boekrecensies en dat alles – overeenkomstig de naam van het tijdschrift – gepresenteerd „in de minst omvangrijke vorm”.

B. Z. Deenik

EXCERPTA ODONTOLOGICA

Correspondentie deze rubriek betreffende te richten aan: A. C. Lamers, Rijksweg 217, Heumen (Gld.).

Sectie I Basiswetenschappen

742. Untersuchungen zur motorischen Organisation der Kaubewegungen beim Kaninchen.
P. Schärer. Stoma 23: 216, 1970.

Om inzicht te krijgen in de vraag of kauwen reflectorisch verloopt dan wel vanuit de motorische cortex wordt georganiseerd, werden bij 26 konijnen onder nembutal narcose,

de corticale en subcorticale hersengebieden elektrisch geprikkeld. Gedurende deze stimulaties werd elektromyografisch de spieractiviteit van beide mm. masseterica en beide voorste buiken van de digastricus links en rechts geregistreerd. Daarnaast kon door het vergelijken van de verschillende latentietijden en door ablatie-experimenten worden nagegaan welke hersenregio's verantwoordelijk zijn voor bepaalde onderkaaksbewegingen. (Ofschoon de auteur geen omschrijving van het begrip „kauwen” geeft, maakt hij wel verschil tussen kauwbewegingen en/of enkelvoudige openings- of sluitbewegingen van de onderkaak.)

Uit de resultaten bleek dat vanuit de gehele motorische cortex, subcortex en laterale hypothalamus ritmische onderkaaksbewegingen kunnen worden opgeroepen. Opvallend echter was dat vanuit de motorische cortex praktisch